

Szerkesztőségi iroda:

Nagybeeskerek, Zápolya-utca 1-ső szám, hová a lap szellemi részét illető minden közlemény intézendő.

Kiadóhivatal:

Pleitz Fer. Pál könyvnyomdája Nagybeeskerek, Zápolya-utca 1. hová a hirdetések, az előfizetések és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők.

Telefon 21. szám.

TORONTÁL

POLITIKAI NAPILAP.

Főszerkesztő: Dr. BRÁJER LAJOS.

Nagybeeskerek, 1909.

XXXVIII. évfolyam 183. szám.

Péntek, augusztus 13.

Előfizetési árak: Egész évre — 24 kon, Félévre — 12, Negyedévre — 6, Egy hóra — 2, — Egyes szám ára 8 fill. —

Hirdetések a kiadóhivatalban fogadtnak el. Azonkívül az összes hirdetési irodákban.

Megjelenik vasár- és ünnepnapok kivételével mindennap délután 5 órakor.

A háboruk százada.

— augusztus 13.

A huszadik század kilencedik évében vagyunk. Abban a században, amelytől oly sokat várt az emberiség, az egész társadalom. A tizenkilencedik század embere a huszadik századot valami babonás sejtélemmel olyan valami gyanánt remélte, amely minden bajt helyrehoz, minden panaszt letöröl az ajkáról és békés, boldog jövődöt hoz a népekre.

Alomnak mindenesetre nagyon szép. Hogy a népek megértsék egymást, hogy békén s egymással megférve, közösen dolgozzanak az emberiség jövőjén, jövő haladásán. Mindenkinek volt ehhez reménye, de nem sok vált belőle valóra. Ami itt-ott történt, csak fegyverrel s nagy véráldozatokkal történt meg a társadalmi fejlődés terén.

Az igaz, hogy tudományos vívmányokban sokat produkált ez a kilenc év, különösen a technologia terén. De e tekintetben a legnagyobb vívmányok ismét a hadikészülődések szolgálatában állanak. Gépek, amelyeknek a rendeltetésük, hogy velük minél több embert lehessen minél gyorsabban elpusztítani. A feltalálóknek ez a legjövendőbb területe.

Ha valaki a tudóvész szörnyűségét föl találja, bizonyára megdicséri érte sok tudományos testület s megkapja valószínűleg a Nobel-díj egy részét — de ha valamely, az eddig ismerteknél még borzasztóbb pusztítás hadieszközt talál fel, akkor a világhírnév mellé megolvastalan milliókat is szerez. Minden találmány, amely az emberpusztítás terén értékesíthető, elsősorban ott kerül, vagy egyik vagy másik hadseregnél alkalmazásba, mert ott sohasem akadály az, hogy nincsen reá pénz. Arra mindig van, akár honnan kerül is elő.

Ez szinte természetesnek is látszik a huszadik században, amely nemcsak a találmányoknak, hanem a háboruknak százada is. Eddigi rövid életének még nem volt olyan éve, a melyben a földkerekség valamely részén háboru ne folyt volna, kisebb vagy nagyobb. Pedig azokról a pusztításokról, a melyeket a vad népek visznek véghez egymás között, olykor nem is tudunk. A spanyol-amerikai után jött a japán-orosz háboru, azután a marokkói belháboru, a török forradalom, a perzsa forradalom, a bur-angol háboru, a németek gyarmati csatái, az angolok Tübetben, a hollandok Batáviában, a délamerikai köztársaságok szinte állandó verekedései, keverve néha királygyilkossággal, néha zsarnok császárok, néha köztársasági államfők elkergetésével.

Még több is lehetett volna. Mert kétségtelen, hogy a kitörni készülő véres összeütközések közül nehányat elsimítottak a diplomaták, több-kevesebb szerencsével. A mi szerbiai konfliktusunk elsimult valahogy sok pénzáldozattal s a törökkel is meg lehetett egyezni pénzben. Ez is súlyos áldozat volt, de a háboru még több pénzbe s tömérdek vérbe került volna. De alig hogy ez elmúlt, Afrikában támad forrongás s jön a spanyolok kétségbeesett hadakozása a kabylokkal s nyomában a forradalom véres napja Barcelonában. Ezt elnyomták. Hogy hány ezer ember életébe került, nem tudatik. De Afrikában még folyik a harc anélkül, hogy a spanyol csapatok tudnák, hogy miféle nemzeti érdek az, amiért hadba mennek.

Még ennek vége sincs, már újabb háborus veszedelem fenyeget. Közvetve minket is. A török-görög bonyodalom már javában áll Kréta-sziget hovatartható-

sága fölött. A déleuropai bonyodalom dinamittelepe most itt van elraktározva s nem tudni, melyik pillanatban robban föl s száll szerte belőle a háboru lángcsóvája, hogy a huszadik század dicsőségére vérel borítson el békés haladást, fejlődést, áldásos emberi munkát.

HIREK.

Tájékoztató.

A fűrdő (telefon 118. sz.) minden nap reggeli 8 órá tól kezdve az urak részére nyitva van; hölgyek részére minden hétfő, szerda és pénteken déltől 1/2 óráig délután. Ugyanazon napokon este 5-től 7 óráig urak részére is Vidéki hölgyek részére minden nap délelőtt 12 óráig. A kádfűrdő reggeltől este 7-ig nyitva marad. Zuhanyfűrdő minden nap délután.

Augusztus 15. Nagybeeskereki iparosok takaré- és előlegszövetkezete rendkívüli közgyűlése. Augusztus 14. 15. Országos vásár. Szeptember 13. Közig. bizottság ülése.

Világos.

1849-1909.

A nyári hónapokban szomorú emlékek szállnak szerte Magyarországon. A szabadságharc nagy katasztrófájának emlékei.

1849. július havában már lehangyolott a magyar szabadsághősök csillaga s egymásután következnek a gyásznapok. Segesvár, Petőfi halála, a temesvári csata, majd pedig a katasztrófa: Világos.

Hatvan esztendeje ma, hogy 1849. augusztus 13-ikán az utolsó magyar nemzeti hadsereg Világosnál letette a fegyvert az osztrákok segítségére bejött orosz seregek előtt.

1849. augusztus 13-ika gyásznap, sőtét betűkkel van beírva a magyar nemzet történetének szomorú fekete lapokkal gazdag könyvébe. A diadalmas tavaszi hadjárat után az április 14-iki debreczeni határozatban megnyilvánult nemzeti önértetnek s önbizalomnak erős letörését, önvédelmi küzdelmünknek, szabadságharcunknak bukását jelentette augusztus 13-ika. Így kellett-e

A „TORONTÁL” tárcája.

Mrksity Jása pinyökeje.

Mrksity Jása egyszerű adai földmives ember volt, mikor négy korona költséggel törökbecsei képviselőnek választották az azóta tragikus véget ért Pavlovics Lyubomirral szemben. Akik ismerik Mrksityt, felette megbecsülik, mert munkás, józan ember, akit az a körülmény, hogy véletlenül: uri sorba került, nem kápráztatott el. Mindig jelen van a képviselőház ülésein, mert úgy gondolkodik, hogy jelen is muszáj lennie, hiszen azért kapja a fizetését.

Elég az hozzá, hogy volt egy pinyökeje. Okos szemű kis madár, elcsicsgergett napestig a kalitkában.

Mrksity ki akarta próbálni, hogy mennyire tanulékony a parányi is kisebb esze, azért egy bonyolult szerkezetet készített a számára. Egy gyűszű két szélére cérnaszálát kötve, úgy helyezte el azt a kalitka ugrálóján, hogy a cérnaszál másik végére apró kavics-szem volt kötve. Olyanféle volt ez az alkotás, mint amilyen a kétvödrtű kut. Ha az egyik tele van, lefelé húzódik, míg az üres felszál. Már most beletette a kendermagot a gyűszűbe, csak pár szemet, soha annyit, hogy az saját súlyánál fogva leszállhasson. Erre való volt a kavics, az visszatartotta mindig.

Igy kiokumálván a helyzetet, odatelepedett a kalitka elé és leste, hogy mit csinál a pinyöke?

Hát biz a kis buta jószág nagyon ostoba pofácskát vágott a játékhoz. Forgatta a fejét, meregette a szemét, szinte azt kérdezte, hogy mi ez?

Aztán rebbenő szárnyal fölemelkedett a kalitka tetejéig és bepillantott.

— Huh, kendermag, ezt megesszük.

Össze-vissza verdeste a szárnyaoskát, amíg

néhány szemhez hozzájutott. Pihegett a kis keble, látszott rajta, hogy fölötte kifárasztotta a kísérlet, azonban az éhség nagy ur, még a madarak birodalmában is ötletet ad vagy legalább is erőt az elhatározáshoz.

Fölrepült még néhányszor s mindig kimerülten húzódott meg csipetnyi zsákmányával a nád-ugron. Látszott az is, hogy bosszankodik; sokat fűrdött a porban, többször ugrándozott az ivóvályu szélén, mint szokott, hanem azért az esze nem pihent.

Mrksity gyönyörködve nézte ezt a vergődést. — Hé, asszony, gyerekek! — kiáltott nagyot a másik szobába a familiája felé, ide gyertek, ilyet még nem láttatok.

Csakugyan, ez érdekes látványosság volt, el lehetett rajta szórakozni.

— Vajjon mi lesz a vége! — találgatták.

— Az, mondta az ember, hogy kifundál valamit. A madár nagyon okos állat, okosabb, mint az ember.

— Hátha addig is adnánk neki külön pár szemet!

— Hogy is ne, ez kellene még! Hiszen akkor elrontotok mindent! Csak várjatok türellemmel.

Egy-két napha tellett csak és megvolt az eredmény is. Mrksity ismét nagyot kurjant-hatott:

— Gyertek csak be, most nézzétek!

A pinyöke akkor már kitalálta a módját, hogy miképpen üressen ki a gyűszűt. Istenem, meddig kellett rajta törni a fejcséjkéjt s mekkora fáradságába kerülhetett ez a kitalálás! Micsoda ehhez képest a repülőgépi!

Felröppent most is a kalit tetejére s az egyik lábát rátette a gyűszűre, aztán saját súlyával húzta lefelé.

A lábát még mindig nem vette le róla, hanem ott tartotta, amíg az utolsó szem is eltűnt a pici bogyóban.

Akkor csipogva nézett a gazdájára, mintha azt mondaná:

— Nézd, a, türes az asztalfia, én pedig még ehetném.

Mrksity hozta már a folytatást s kezdődött elülről a játék. Soha annyi féltő aggodalmat, mint amennyi a pinyökeben volt, míg evett. Hátha kicsuszik lába alól a gyűszű s akkor kezdeti elülről a munkát. Mert nem igen ment ez egyszeriben, néha háromszor-négyszer is neki kellett lendülnie, hogy sikerüljön. De azután tele lévén a begye, megtollászkozott és összegubbaszkodva szundított egy sort.

Igy ment ez jó darabig s ki volt boldogabb, mint Mrksity, hogy nem csalódott a föltevésben.

— Nem megmondtam, hogy van a madárnak is esze!

Történt aztán egy délelben, hogy mikor hazajött Mrksity, a felesége azzal fogadta:

— Dőlj csak le drágám egy kicsit, mert az ebéd még nincsen készen. Sok dolgom akad, későn fogtam hozzá, nem lesz az későn félóra múlva sem.

Az ember éhes volt, ballábbal is kelt föl reggel, bosszuság érte a délelött folyamán, következőleg iszonyu haragra lobbant.

— Ez már mégis csak sok, ez nem járja, miféle asszony vagy te, hogy előbbre való a trécselőd, mint az urad...

És pattogott, teremtetézt így még egy jó sort, a világ legnagyobb igazságtalanságának tartva, hogy nem ülhet azonnal az asztalhoz.

Bement a szobába, még az ajtó is becsapta s hogy foglalkozzék valamivel, megállt a kalitka előtt, ahol a pinyöke éppen akkor fogott hozzá az ebédjéhez.

Az asszony ezalatt a tűzhely körül forgolódott, de közben figyelni kezdett. Valami gyanus tompa nyöszörgésszerű hang szűrődött ki a szobából, rosszat sejtve be is szaladt.

Az ura az asztalra borulva sirt. Nem is

ennek története? A történelem elfogulatlan ítélőszéke fog felelni erre.

A szükséges nemzeti önbizalmat csak erősítheti az, hogy a világsi fegyverletét megelőzőleg az új fővezérül kiszemelt Bem altábornagy, aki Erdélyt elhagyva már Temesvár alatt állt, a kormányzóhoz intézett levelében támadó hadjáratot tervezett. Be kellett vonulnunk Moldovába, Szerbiába s Klapka komáromi hadteste már Győrnél állott, hogy bevonuljon Stiriába s mint V. István király egykori birtokát visszafoglalja azt Magyarországnak. Amde Bem augusztus 11-én elvesztette a temesvári csatát s a világsi katasztrófa kikerülhetlenné vált. Következtek az osztrák megtorlásnak borzalmas napjai, a hadifogságba került vezéreinknek, államférfiainknak kivégzése, legjobbainknak kibujdosása. Beborult az ég Magyarország s a magyar nemzet felett s a boru közel két évtizedig tartott. De mégis megvirradt. Hogy mikor lesz teljes világság, az persze a jövő titka.

— A közös hadsereg köréből. Meska Ferenc alezredes nyugdíjba vonulásával a 29-ik gyalogezred nagybecskereki zászlóaljának a parancsnokságát Pókay József alezredes vette át.

— A város szénszükséglete. Ismeretes, hogy Nagybecskerek város képviselőtestülete annak idején elhatározta, miszerint szénszükségletét Steinitzer Géza utján szerzi be, aki külföldi pirszent szállít a városnak. Minthogy a külföldi szén használásához ebben az esetben miniszteri engedélyre van szükség, az ügy a belügyminiszter elé került, aki most leiratban értesíti a vármegyét, hogy a városnak Steinitzer Gézával kötött szerződését jóváhagyta.

— A tanítók és a zombolyai Kossuth-szobor. A Délmagyarországi Tanítóegylet f. hó 16-án közvetlenül a zombolyai nagygyűlés megnyitása előtt 1/9 órákor ünnepélyesen fel fog vonulni a zombolyai Kossuth-szoborhoz, hol Bányai Jakab nagybecskereki áll. el. isk. igazgató, a Délvidéki Tanügy szerkesztője emlékbeszéd kíséretében a D. T. E. nevében a szobrot meg fogja koszoruzni.

— Halálozások. Mint Módosról írják, ott tegnap meghalt 69 éves korában Goricsnig Alajos nyug. kir. adótárnok. Az elhunytat, akit kiterjedt előkelő rokonság gyászol, ma délután temették el Módoson nagy részvét mellett.

Schmidt Antal, a róm. kath. plébánia-templom szolgálója tegnap délután 5 órákor hirtelen meghalt. Temetése, a melyen az egyházi énekkar is közre fog működni, ma délután 6 órákor lesz.

— Az ezredgyakorlatok. A 29-ik gyalogezred itteni zászlóaljának legénysége holnap délután Nagybecskerekéről Temesvárra utazik, hogy részt vegyen az ott megtartandó ezredgyakorlaton. Az ezredgyakorlat valószínűleg mintegy másfél hétig fog tartani.

volt az sirás, inkább keserves zokogás. Patakzott a könyve, mintha sosem akarna állani.

— Jásó, az Istenért, mi bajod?

Akkor meg az ő nyakába borult az ember, sirt ott is egy sort, végül magához térve, el tudta mondani, hogy mi bántja.

— Ne haragudj lelkem, de nagyon rossz ember vagyok. Végig néztem most, hogy milyen keservesen, mekkora fáradság árán jut ez a szegény madárka az eledeléhez s eszembe jutott, hogy mekkora az én vétkem, mikor zugolodok, amiért percre nincs készen az ebéd. Oh Istenem, Istenem, nagyon, de nagyon rossz ember vagyok.

Odalépett a kalitka elé és gyermekesen gügyögő hangon beszélni kezdett.

— Szegény kis bolondom, de megkínóztalak!

Az utcán épen akkor szaladt arra a jegyzőék kis fiacskája. Mrksity felszakította az ablakszárnyat s rákiáltott:

— Gyere csak be, fiam.

Féluton elébe ment az udvarra, kezében a madárral.

— Itt a pintyöke — mondta neki — mindig szeretted nézni, simogasd meg. Így ni, most pedig vedd a tenyeredbe, de ne csukd össze, mert agyonnyomod.

A madár abban a gillanatban nekivágott a fényes levegő-égnak és fúrge szárnyacsattogással röpült tovább.

— Elszállt — mondta siró hangon a kis gyermek — mikor jön vissza?

— Akkor, ha a jó Isten megbocsátja azt a sok vétkemet, amit ellene elkövettem.

Amit most leírtam, az mind igaz, azzal együtt, hogy Mrksity képviselő azóta egy imádsággal többet mond a rendesnél s ezzel a madárral való kegyetlenkedés miatt akarja kiengeztetni az Isten.

Sz. Szigethy Vilmos.

— A „Sirályok“ közgyűlése. A nagybecskereki „Sirályok“ evezős-klub tegnap este dr. Várady Imre orsz. képviselő elnöklésével rendkívüli közgyűlést tartott a kaszinóban. Rév Mór titkár előterjesztette a módosított alapszabályokat, a melyek szerint a tagsági díj ezentul havi 2 korona, a felvételi díj pedig 4 korona lesz. A módosított alapszabályokat, melyek felterjesztettek a belügyminiszterhez, a közgyűlés tudomásul vette. Ezután megállapították az egyenruhát, majd a már felépült hajóház ügyével foglalkoztak, elfogadván az építő által proponált méltányos feltételeket. Ugyancsak elhatározta még a közgyűlés, hogy szeptember hó 4-én társas-estélyt, másnap, 5-én pedig nagy házfelavató ünnepséget rendez az evezős-klub. Az ünnepélyt rendező bizottságok élére Semsey Gyula m. főlevéltárost és Fojes Kálmán tanfelügyelőt töltnöket választották meg.

— A nagybecskereki betegsegélyző-egylet közgyűlése. A nagybecskereki betegsegélyző-egylet vasárnap, augusztus hó 15-én délután 2 órák a közös laktanyával szemben, a Cettel-féle vendéglőben rendkívüli közgyűlést tart. A tárgysorozat pontjai: 1. Az alapszabályok előterjesztései. 2. Jegyzőkönyvhitelesítők választása. 3. Esetleges indítványok.

— Megnyitják a baja—bátaszéki hidat. A délvidék forgalmára oly fontos baja—bátaszéki hidat a legközelebbi napokban megnyitják. Mint ugyanis Bajáról jelentik, a M. á. v. leirata szerint az a vállalkozó r.-t., amely a baja—bátaszéki hidat építette, kérvényt nyújtott be az iránt, hogy a hid megváltási összeg követelése nélkül még október előtt adassék át a forgalomnak. A M. á. v. teljesíthetőnek tartja az érdekeltség kérelmét az azonnali hidmegnyitás iránt és a M. á. v. műtanrendőri bejárását augusztus 20-ra vagy 22-re jelzi.

— Az Iparoskör választmányi ülése. A nagybecskereki Iparoskör tegnap este Seprős Valter elnöklésével választmányi ülést tartott, amelyen belső ügyekkel foglalkoztak.

— A nagybecskereki országos vásár. Az augusztusi országos vásárnak ma volt a második napja. Szarvasmarhát ma már csak elvéve lehetett látni a vásáron, azonban a lófelhajtás se volt valami nagy, amennyiben összesen csak 2300 darab lovat hajtottak fel s ezeknek a legnagyobb része is közönséges másodrendű igásló volt. A jobb minőségű lovakat uglátszik Temesvárra szállították, ahol szintén ma van a lóvásár s uglátszik ez az oka annak is, hogy nálunk a lovak közül csak nagyon kevés kelt el. A jobb minőségű igáslókat különben 300—400, a gyengébbeket 200—300 koronáért adták el. A lóvásárt holnap folytatják. Ugyancsak ma délnben részben megkezdődött a kirakóvásár is.

— A piszkos város. A Nagybecskereken uralkodó piszkos és rendtelenségről már sok panaszszó hangzott el a lapokban s mi magunk is szót ártottuk néhányszor. Nem telt benne ugyan gyönyörűségünk, de hát a közjó érdekében sokszor föl kell kavarni a szemetet, ha kellemetlen is az orrunknak. A panaszok mindazonáltal nem szűnnek. Minduntalan kapunk panaszt, s hogy nem segítenek a bajokon, az csak arra vall, hogy az illetékes tényezők nagyon jól érzik magukat így is. Ez persze guszpus dolga, de mivel az adófizető polgároknak más a guszpusa, kötelességünk a panaszainknak hangot adni, amíg csak valami nagy söprű dolgozni nem fog. Ma például egyszerre négy helyről is kaptunk panaszt. Egész terjedelmükben nem adhatjuk azokat le, mert másra is kell a hely, de röviden pontokba foglaljuk az újabb panaszokat a nagybecskereki mizériákról. Ime:

1. Az első panasz arról szól, hogy a városban nem öntöznek. A rekkendő nyári forróságban alig látni a Noe-korabeli öntöző-kocsit s a rengeteg portól csak úgy fulladoznak az emberek. Ugyanez a panasz szól arról is, hogy az utcákat rendszeren öntözés nélkül söprik és rendszeren a legforgalmasabb időkben. A szegény utcaseprők egy kényelmesen pipázgató bácsi felügyelete alatt dühösen söprik szerre a levegőbe a mi az miazmás port és szemetet s elkeseredésükben, hogy nekik is nyelni kell a port, kéjjel söprik azt a járó-kelők szemé közé.

2. A másik panasz már kánikulai tréfának is beillenek, ha nem volna olyan szomorú. Ez a panasz ugyanis azt mondja, hogy a Hunyady-utcán, tehát a város főutcáján már napok óta csüng az akácán — nem virág — hanem — egy dögglött macska s nincs ember, aki levonná onnan. Csendő, rendőr s bizonyára tanácsbéli ember is kéjjel sétál alatta és szívja a dögszagot. Hát csak szívják. Megérdemlik.

3. A Szerb templom-utcában az egész környéket megfertözi egy darab nyilt csatorna — mondja a harmadik panasz. Hiába szoltak már emiatt a városnál, hogy segítsen rajta. Negyvenötven korona költséggel meg lehetne szüntetni a bajt, de a városi urak a fülük botját sem mozgatják. A rendőrség ugyan tett már régen erre

nézve előterjesztést, de az a csatornával együtt tovább büzlök.

4. Ez a panasz a Toldy Ferenc-utcából jön. Két részből áll. Az egyik egészen beleillik valami adomagyűjteménybe. Akinek része van benne, az ugyan inkább sirna rajta, de elvégre mások nevetnek is. A panasz az a része azt mondja, hogy a Toldy Ferenc-utca folyókaiban vigan tenyészik a piszok, sőt az állati dög, apró macska, süldő malac stb. Senki sem háborgatja őket. Ha valaki panaszt tett, kinevették. Az egyik ottani háztulajdonos erre kapta magát és följelentést tett maga ellen a rendőrségnél köz-tisztaság és közegészség elleni kihágás miatt. A rendőrségnél álmétkodtak, meghökkentek, de azután kivágták magukat:

— Á, á, az ur minket ugyan nem ugrat, Juszt se büntetjük meg. Majd megmutatjuk mi, hogy nem kukoricázunk.

Tovább azt mondja a panasz, hogy a Toldy Ferenc-utcában kocsival egyáltalán nem lehet bejutni s a bérkocsisok nem is vállalnak fuvar ide. Mind azt mondja, hogy el van foglalva. Persze, mondja a panaszoló, mikor a város nagyzási mániában fölszedeti egy utcának egész jó kövezetét és gazdag városoknak való luksus-kövezetre százezreket dob ki, akkor nincs pénze a kövezetlen utcákat kiköveztetni...

Mára nincs több panasz s kívánjuk, hogy ne is legyen több.

Fölhívás. Mindazon t. hölgyek és urak, akik a f. hó 20-án a „Hüvös-völgy“-ben rendezendő „Garden-party“ csónak- és uszóversenyén való részvételüket már bejelentették, avagy a határnapig még bejelenteni fogják, felkértem, miszerint a f. hó 14-én este 9 órák a Pest-szálló kistermében — a csoportok összeállítására, valamint a díjak kiosztására vonatkozó rendelkezések érdekében — tartandó értekezleten megjelenni sziveskedjenek. A rendező-bizottság. 744—1.1

A nagybecskereki községi iparostanonciskola története.

(1880—1909.)

Irta: Tarkó János, központi állami elemi iskolai tanító. (Három közzemlény.)

I.

Nagybecskerek, augusztus 13.

Két év szorgalmas munkája, ez időn át folytatott buzgó tanulmányozások, az iparegyesület, a királyi tanfelügyelőség és a város polgármesterének élénk fáradozása, az 1880-ik évben létrehozta Nagybecskerek város ipariskoláját, mely az év március 7-én nagyszámu közönség és a jelentkezett iparostanulók jelenlétében nagy ünnepélyességgel meg is nyílt.

Mily erősen érzett szükség teljesült be ez alkalommal, annak legfényesebb bizonyosága, hogy a március 7-én két osztálylyal, vagyis egy kezdő és egy továbbképzővel megnyílt iskola rövid két hét után, — az iparostanulók tömeges jelentkezése folytán, — március 24-én még két osztálylyal bővült, ahol 247 tanuló négy tanteremben, t. i. két párhuzamos első és két párhuzamos második osztályban nyerte az iparostanulókhoz szükséges továbbképző ismereteket.

A két első osztály vezetésével Váry Mihály és Fröhlich Lipót heti 4 tanórán át, a két második osztály vezetésével Brájer Gyula és Baaden Károly heti 2 tanórán át bízták meg. A rajzoktatást a két második osztályban Streitman Antal főgimn. rajztanár és Hoffmann Mátyás községi tanító, képesített rajztanár vette át heti 2—2 órával.

Első igazgatója az iparos tanonciskolának az akkori népiskola igazgatója Peczl János lett.

Járatlan, ismeretlen utakon indult el ez a kis csapat, lelkeket azonban betölté valami csodálatos sejtés s ez csak annál több erőt, annál több bizalmat adott az utóréshöz, a nehéz, a fáradságos küzdelemhez: érezték mindannyian, hogy Magyarországot nagygyá csakis művelt, józan, értelmes iparosai tehetik.

És valamennyi hivatott zászlóvivője volt a nagy eszmének, amint azt a későbbi idők igazolták is.

Minden akadályt legyőzve lépésről lépésre haladtak előre s emelték ez intézményt a magyar kultúra templomává, hol a megrugdosott, világbatasított, apró szurtos inasgyerekekbe szeretettel nevelgették azt a tudatot, hogy ember vagy fiam te is.

A nagy utóörök közül ma is él Baaden Károly, az acélos erejű, fiatalos kedvű, vérbéli tanítóember, ki évtizedek óta vezére is az intézetnek. Közöttünk van még a nyugalomba vonult Brájer Gyula, aki hiv. sáfárkodása gyümölcseit élvezi. És végül Streitman Antal, aki bár rövid ideig volt apostola az ügynek, de kiváló szaktudásával nagy szolgálatokat tett, hiszen világot gyújtott, irányt mutatott, megjelölve, kiválasztva az iparosnak szükséges anyagot a rajzból, e rendkívül fontos, az iparosnak oly nélkülözhetetlen tudományból.

A város által fentartott ez ipariskola a város-községi iskolaszék hatáskörébe tartozott, melynek ez alkalommal elnöke Kellner Ede, tagjai pedig Baaden Károly a községi tan-

testület képviselője, dr. Binder Lipót, Hoffmann János róm. kath. plébános-helyettes, Jeszenszky Nándor ág. ev. lelkész, dr. Klein Mór rabbi, dr. Kollarits Mihály, Kovács Ágoston, Kulifay Lajos polgármester, Menczer Lipót, Menczer Mihály, Pánits Lyubomir gör. sz. egy. esperes-plébános, Peczl János iskola-igazgató, Perger Nándor, dr. Plechl Szilárd alelnök, Pollák Herman, Ro'sa Ignác gondnok, dr. Szabó Alajos, Váry Mihály jegyző, Watty Miklós és Vécsey István voltak.

Az első év tanulóiak osztály, vallás és nemzetiség szerint való megoszlását és összegét a következő statisztika mutatja: Az első A) osztályban volt 17 helybeli, 51 vidéki; az I. B) osztályban 19 helybeli, 51 vidéki; a II. A) osztályban 31 helybeli, 27 vidéki és a II. B) osztályban 37 helybeli és 21 vidéki születésű iparostanonc. Róm. kath. volt összesen 198, ág. ev. 10, ref. 7, gör. sz. egyh. 27, izr. 5. Anyanyelv szerint volt 42 magyar, 170 német, 7 tót, 26 szerb és 2 román. A tanulók száma 247.

A következő 1880/1-ik tanév megkezdése előtt a város-községi iskolaszék a két párhuzamos első és párhuzamos második osztály mellé egy harmadik osztály megnyitását határozta el, mely osztálynak tárgyai a magyar és német olvasás és írás, számtan és földrajz kivül mint szaktárgyak az üzleti fogalmazástan, könyvvezetés és rajzolás szerepeltek.

Az ipariskolák bel- és külvilágai ezidő szerint még sem törvény, sem miniszteri utasítások által szabályozva nem lévén, a tantestület erre vonatkozólag egy „alapszabály-tervezet” készített, melyet a felsőbb tanhatóság és iskolaszék jóvá is hagyott. Ennek alapján adattak ki az iparostanoncok iskolalátogatását igazoló „ellenőrzési könyvecskék”.

Ugyancsak ez évben állapították meg a tandíj és a beiratási díj az iparhatóság által évi 2 osztrák értékű forintban. A tanulók pedig anyagi helyzetükhöz mérten egész éven át ingyen írószerekben és rajzszerekben részesültek.

Az 1881/82-ik tanévben válságos helyzetbe jutott az ipariskola. Megcsappant a tanoncok száma. Ennek oka az volt, hogy az iparosok nagy részben a szerb ipartársulat által életbe léptetett és fenntartott „ismétlő”-iskolába iratták tanoncaikat, főleg azért, mert ott csak heti két órában tartatták az előadásokat és csak vasárnap.

Ez év változást hozott a vezetőségben is. Peczl János igazgató meghalt. A kezdet nehézségein biztos kézzel vezette át az intézetet. Erdemei elévülhetetlenek, sokat küzdött, sokat fáradozott, de azért korántsem jutott biztos mederbe a hajó, hiszen ehhez az út is rövid volt, melyet vezetése alatt megtehetett. Erős kezekre volt szükség. Tapintatos, ügyes kormányos kellett a hajóra, melyet sok oldalról támadott veszedelem. Különösen e válságos időben, mikor maga az iparosság is elfordult az iskolától kicsinyes okok miatt. Az isteni gondviselés azonban Baaden Károlyban méltó és kiváló utódot adott, aki mai napig vezetve az ipariskolát, azt erősítette, előbbre vitte és oda emelte, ahova kevés ipariskola jutott edes hazánkban.

Már az 1882-83 ik tanévben nagy lépéssel haladt előre az iparoktatás ügye városunkban is. Az 1882-ik évben kiadott és az ipariskolák szervezésére vonatkozó miniszteri rendelet teljes figyelembe vételével kezdte meg áldásos működését az intézet. Még az iskolai év megkezdése előtt az új igazgató intézkedésére az egész évi tananyag a miniszteri rendelet szellemében megállapított és a tanítók részletes, hónapokra osztott tanítási tervezetét készítették.

Ez évben a tanulók tandíját nem fizettek. Hogy mennyire lelkiismeretes körülménnyel foglalkozott a tantestület és annak vezetője az iparostanoncok értelmi és erkölcsi nevelésével, annak igen fényes bizonyága az a tantestületi határozat, mely szerint: „mivel az iparostanoncok semminemű vallásos nevelésben nem részesülnek, a vasárnapi és ünnepi istentiszteleten meg nem jelennek s így minden vallásismeret nélkül nőnek fel, a vasárnapokon délután 3 órakor tartandó istentiszteletre templomba vezetendők”.

A másik dicséretes bizonyága pedig a még 1879-ik tanévben szervezett községi népiszkolai takarékpénztár, melybe az ipariskola növendékeit is bevonva, azokat ez intézménnyel takarékosra szoktatja. Megtanítja saját tulajdonát becsülni, a másét tisztelőben tartani.

Ugyancsak ez évben határozatot adott az egy tanoncmunka-kiállítás rendezése.

Az 1883/84-ik tanév az osztályok és a tanerők számában változást nem hozott és örvedetes jelenség a tanulók létszámának évről-évre való fokozatos emelkedése. Az első nyilvános elismerést is ez évben kapta az ipariskola. A helybeli ipartársulat és a városi hatóság által rendezett iparkiallítás jury-bizottsága ugyanis az ipariskolát a kiállított rajz és írásbeli dolgozatokért, különösen a könyvvel szakszerű és gondos vezetéséért díszokmányokkal tüntette ki.

Több iparostanoncok pedig a kiállított munkákért részint arany-, részint ezüstérmekkel, részint elismerő okmányokkal tüntettek ki. E szép előhaladás, e nyilvános elismerések után szinte érthetetlen, hogy mikor Jágocsi Péterfy József miniszteri biztos megkereste a városi hatóságot, hogy a záróvizsgákkal egyidejűleg, vagy szeptember elején tartson iparostanonc-munkakiállítást, dacára minden intézkedésnek, igyekezetnek, a tanoncmunka-kiállítás elmaradt.

Sőt még a következő évben sem vált valóra a tanoncmunka-kiállítás eszméje, mint ez az évkönyvben olvasható, azért, mert „nálunk, — a mesterek közönyössége miatt — a kiállítás nagy nehézségekkel jár. A mesterek nagyobb része semmit sem törődik tanoncaik ügyével, mint gyakorlati kiképezetésével, a munkakiállítással járó anyagi áldozatoktól pláne visszariadnak”. Talán e keserű hangon megírt és nyilvánosságra hozott szemrehányás eredményezte, hogy az 1885-86-ik tanév végén 25 tanuló munkákat állított ki, akik között az ipariskolát fenntartó város 50 forint jutalmat osztott ki.

Az 1886-87-ik tanév a megszokott mederben, a vallás- és közoktatásügyi miniszter 1884-ik évi július hó 23-án 27.496. szám alatt kiadott rendelete és utasítása szerint haladt előre az iparostanoncok értelmi és erkölcsi nevelése.

(Folytatjuk)

TÁVIRATOK

Kossuth Ferenc utja.

Budapest, aug. 13. (A „Torontál” eredeti távirata.) Mint Wiesbadenből sürgönyzik, Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszter csak augusztus hó közepén utazik Karlsbadba.

Mezőssy államtitkár Bécsben.

Budapest, aug. 13. (A „Torontál” ered. táv.) Bécsből jelentik: Mezőssy Béla földművelésügyi államtitkár ma Budapestről odaérkezett.

A hittanitanítás a nemzetiségi iskolában.

Budapest, aug. 13. (A „Torontál” eredeti távirata.) Román körökből eredő jelentés szerint a román főpapok körében nagy megütközést kelt Apponyi grófnak az az ismeretes rendelete, amely a nemzetiségi iskolákban a hittan tanítását is magyar nyelven követeli. A forrás szerint a román főpapok ebben egyházuk autonómiájának a súlyos megsértését látják s állítólag kijelentették, hogy nem fognak engedni a miniszternek s utasították a papságot is, hogy a rendeletnek ne engedelmesskedjenek.

Edward király Marienbadban.

Budapest, aug. 13. (A „Torontál” ered. távirata.) Az Edward angol király és uralkodónk közötti barátságos sürgönyváltást bécsi diplomáciai körökben a következőképpen kommentálják: A marienbadi sürgönyváltás, mely rendes körülmények között pusztán csak személyi híradás jellegével bírna, ez alkalommal jóval túl megy ezen a határon. A múlt ősszel és télen sok olyan dolog történt, mely a két uralkodó közötti viszonyt befolyásolhatta volna s ha erre most nem is mindjárt összejevetel, de a régi barátságról való kölcsönös biztosítás következik, úgy már ez is azt jelenti, hogy a közel-múlt eseményeinek hatásai szűnőfélben vannak. Az uralkodók közötti viszony változásában gyakran nemzetek közti viszonyváltozás tükröződik vissza. Monarchiánkban bizonyára általános lesz a megelégedés, ha Anglia a régi barátsággal fog irányunkban viselkedni. Az okokat, melyek e hirtelen támadt ellenszenvet előidézték, talán ha nem is ismerték nálunk általában, mindazonáltal örömmel láthatjuk, ha monarchiánk és Anglia között a régi barátságos viszony ismét helyreáll.

A svédországi sztrájk.

Budapest, aug. 13. (A „Torontál” eredeti táv.) Mint Stockholmból sürgönyzik, az ország vidéki ipari városaiban minden munkás szünetel. Tegnap délután óta az összes, külfölddel közlekedő svéd hajók beszüntették a munkát a fűtők

sztrájkja miatt. Luleotól Malmöig egyetlen svéd hajó sem közlekedik. Malmö, Ösebro, Upsala, Norrköping, Kopparberg, egész Gothland és Jämtland, Kalmar, Sala, Visby, Varberg, Jönköping, Uddevalla, Omot, Tidaholm, Örnköldsvik összes szervezeten munkásai csatlakoztak a sztrájkolókhoz. Stockholmban a vendéglők nagy részét bezárták, a többiek csak este 7 óráig vannak nyitva. Kerékpáron kívül egyéb járművet nem látni. Az iparművészeti kiállítást látogatók bijján már este 7 órakor bezárják. A jégfuvarozók sztrájkja miatt a friss hus elfogyott.

Egy másik távirat szerint a posta és telefon alkalmazottainak szövetsége a sztrájk kimondása ellen döntött, mindazonáltal a távirat a helyzetet igen komolynak jelzi, mert más oldalon, nevezetesen a mezei munkások körében a sztrájk egyre terjed. Tegnap nagy riadalmat keltett az a hír, hogy a központi vasut sinein állítólag dinamittöltényeket találtak.

A krétai kérdés.

Budapest, aug. 13. (A „Torontál” eredeti távirata) Bécsi jelentések szerint minden oldalról megerősítik, hogy a krétai kérdés az utolsó időben teljesen elvesztette veszedelmes jellegét s így teljesen ki van zárva, hogy Törökország és Görögország között komoly konfliktus keletkezhesék Kréta miatt. Görögország összes tisztjeit már visszahívta Kréta szigetéről, a konzuloknak pedig szigorúan meghagyta, hogy tartózkodjanak minden agitacionális mozgalomtól, ami határozottan Törökország diadalát jelenti. A tegnapi török minisztertanács elhatározta, hogy jelengi atheni nagykövétet nem hívja ugyan vissza, megbizta őt azonban azzal, hogy további felvilágosításokat kérjen a görög kormánytól. Az a francia eredetű javaslat, hogy a hatalmak Ausztria-Magyarország és Németország bevonásával tárgyaljanak a krétai status dolgában, a Havas-ügynökség jelentése szerint elvesztette hivatalos színezetét.

A fumei bankrablás.

Budapest, aug. 13. (A „Torontál” eredeti távirata.) A fumei bankrablás ügyében ma szenzációs fordulat történt. A bankrablóknak Budapesten a Dagályutca 7 sz. alatt lakó barátja, Krivicki Ábrahám ugyanis bevallotta, hogy neki tudomása volt arról, hogy társai Fiuméba utaznak rabolni. A rablók őt itt Budapestén őrszemül hagyták hátra. Ő azonban nem mert szólni a dolgról, mert félt, hogy társai megölik. Ma délelőtt a dagályutcai lakásra Krivicki háziasszonyának a címére egy bélyegtelen levél érkezett, a melyet a rendőrség felbontott. A levélben 9 darab új huszkoronás bankjegy volt. A lakásban talált levelekből megállapították, hogy a levelet az egyik rabló, Spektor Ábrahám írta s hogy a levelet Krajnából adták fel. A fővárosi rendőrség a fumeivel együttesen nagy erővel folytatja a nyomozást.

Égő vasut.

Budapest, aug. 13. (A „Torontál” eredeti távirata.) Az arad-csanádi vasut 23. sz. motorosvonata ma délelőtt az ujszentannai állomáson benzincsőrepedés következtében kigyuladt. A motoros vonat néhány perc alatt egészen lángban állott s az utasok rémülten menekültek le róla. Sikerült is valamennyiüknek megmenekülni, de többen menekülés közben megsebesültek. A lángban álló vonat tüzet csak nagysokára tudták eloltani, de ekkorra már az összes podgyász a lángok martaléka lett.

Határidő-újlet.

Buza (októberre)	26-96 — —
Buza (áprilisra)	27-32 — —
Rozs (októberre)	— — — —
Zab (októberre)	14-92 — —
Tengeri (augusztusra)	15-28 — —
Tengeri (új, májusra)	14-08 — —

Felelős szerkesztő: SOMFAI JÁNOS.

7644/1909. sz. A törökbecsei járás főszolgabírájától.

Pályázati hirdetés.

Torontálmegye törökbecsei járásához tartozó Karlova községben megüresedett községi orvosi állásra pályázatot hirdetek.

Felhívom mindazokat, kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy az 1908: XXXVIII. t.-c. 7. §-a értelmében kellően felszerelt s eddigi alkalmaztatásukat is feltüntetve, a jelenleg közzszolgálatban állók pedig közvetlen felettes hatóságuk által láttamozott és igazolt működési bizonyítvánnyal ellátott kérvényeiket folyó évi szeptember 15-ig hozzám terjeszszék be.

A választást később meghatározandó napon fogom megtartani.

A községi orvos javadalmazása az 1908: XXXVIII. t.-cikk 10. §-a értelmében 1600 kor. évi fizetés s ötödévenként négyszer megisméltendő 200—200 korona korpótlék, szabad lakás s az 1908: XXXVIII. t.-cikk 22. §-a és 9. §-a értelmében megállapítandó látogatási, távolsági és halottkémlési díj.

Midőn megemlítem, hogy az utolsó népszámlálás adatai szerint 4933 lakossal bíró Karlova községnek vasuti állomása is van, felhívom a pályázni szándékozók figyelmét arra is, hogy a megválasztandó községi orvos kellő megegyezés esetén a Karlova községgel egybeépült Beodra községéhez tartozó Karátsonyi Andor-féle uradalom orvosi állását is elnyerheti.

Törökbecse, 1909. évi augusztus 6.

Dr. Weliach Károly, tb. főszolgabíró.

743-3.1

Nevelő-intézet.

A „Szegedi Deák-Otthon“ mint fiúnevelő-intézet nemzetiség és felekezeti különbség nélkül vesz fel növendékeket, kik a középiskolák bármelyikébe, a tanítóképzőbe, a kereskedelmi, polgári, avagy :: elemi iskolába járnak.

Ellátási díj évi 400 kor. Bő tájékoztat nyújtó prospektust készséggel küld

BOHN KÁROLY igazgató, SZEGED,

Telef. 514. Tisza Lajos-körút. Telef. 514. 745-2.1

BOR literje 26 krajcár. dr. Brájer Lajos szőlőjéből. Kapható: Zápolya-utca I. sz. (a házmesternél).

Hirdetmény.

Tarras községnél egy, a jegyzői teendők minden ágában jártas, okleveles egyén folyó évi szeptember hó 1-től 10 hónapra mint helyettes segédjegyző alkalmazást nyer.

Evi javadalmazása: 1000 kor. törzsfizetés, 80 kor. utiátalány és szorgalmához képest mellékjövedelem.

Szükség esetén ezen állás kevesebb, egyezség útján megállapítandó fizetés mellett egy középiskolát végzett, a jegyzői pályára készülő, szorgalmas egyénnel is betöltetik.

A szerb nyelv bírása szükséges.

Ajánlatok a községi jegyzőhöz intézendők.

741-3.2

Eladó szőlőtermés.

Folyó évi termésem 800 mmáza fajszőllő, kiváló, szép, egészséges, minden betegségtől mentes, akár mint szőlő, vagy mint must eladó. Venni szándékozók sziveskedjenek ajánlatot tenni. A termés megtekinthető szanádi szőlőbirtokomon.

Vartus Alajos, szőlőbirtokos Szanádon.

740-3.2

HIRDETÉSEK

olcsó díjazással közöltetnek.

Szeged—nagykikinda—nagybecskerek egyült h. é. vasut. — Ervényes: 1909. május hó 1-től.

Table with train schedules for Szeged-Karlova-Nagybecskerek and Nagyikinda-Karlova. Columns include destination (Oda/Vissza), train numbers, departure/arrival times, and station names.